

Aantekeningen over Synonymie

door

W. ROEPKE

1. *Chadisra madena* Schaus, 1928, Proc. U.S. Nat. Mus. 73: 81, ♂: W.-Java, Tjibodas. Van deze zowel als van de volgende Notodontide ontving ik, op mijn verzoek, uitstekende foto's van het U.S. Nat. Mus. te Washington, waarvoor ik ook hier mijn dank wens te betuigen. De beschrijvingen van SCHAUUS zijn weliswaar uitvoerig en uitstekend, zij hebben echter in hoofdzaak op kleur en tekening betrekking, zodat de soorten, zonder deze foto's, voor mij niet te identificeren zijn geweest. Deze soort blijkt nu reeds beschreven te zijn door HAMPSON: 1893, Fauna Br. Ind., Moths 1: 152, ♂, als *Stauropus orbifer* van Sikkim. GAEDE, 1930, in Seitz 10: 626, pl. 83b, plaatst ze in het geslacht *Fentonia* Btl. 1881, en geeft als nieuwe vindplaats op: Sumatra. VAN EECKE, in zijn klassieke Het. Sum. (sep. 1930) vermeldt haar evenwel niet. In de coll. Wageningen bevinden zich 2 ♂♂ van Perbawati, W.-Java, leg. WALSH. Het insect is zeer kenbaar en maakt vanwege de geprononceerde apicale vvl.-vlek op het eerste gezicht een *Phalera*-achtige indruk. Ik kan echter op het ogenblik niet nagaan of het ook structureel in dit genus of in de buurt daarvan thuis behoort en of de plaatsing in *Fentonia* correct is. Een *Stauropus* is het in geen geval. De synonymie ziet er thans als volgt uit:

HAMPS. l.c. (*Stauropus orbifer*): Sikk. — DUDG., 1898, Journ. Bombay Nat. Hist. Soc. 11: 632. — SCHAUUS l.c. (*Chadisra madena*): W.-Java, Tjibodas. — GAEDE in Seitz 10, l.c. (*Fentonia orbifer*): Sik., Sum.; id. in Strand: 1934, Lep. Cat. 59: 20.

2. *Spatalia bronacha* Schaus, 1928, Proc. U.S. Nat. Mus. 73: 73, ♂: W.-Java, Buitenzorg. Deze soort staat bekend als *Sp. gemmifera* Moore, 1897, Lep. Atk.: 62, ♂, pl. 3, f. 14: Sikkim. Het type-ex. van SCHAUUS mist, zoals de foto duidelijk toont, de sterke schubbentand in het midden van de vvl.-binnenrand, wat bij gevlogen exx. meer voorkomt. GAEDE in Seitz 10 plaatst de soort in het geslacht *Spataloides* Mats. 1924. Behalve van Sikkim is de soort ook van Sumatra en Java bekend. De coll. Wageningen bezit 2 ♂♂ van W.-Java, Perbawati, leg. WALSH. De mogelijkheid bestaat, dat de Sum.- en Java-vorm als subsp. is op te vatten, gekenmerkt door een lichtere avl. Bij de continentale vorm moet de avl. namelijk donkerder zijn. De naam *bronacha* SCHAUUS zou dan ter aanduiding van de Maleise subsp. behouden kunnen blijven. Mijn vermoeden, dat *bronacha* SCHAUUS identiek zou kunnen zijn met de zeer variabele *Sp. argentifera* Wlk. (1943, Natuurh. Maanbl. (Maastricht) 32: 79) is dus niet uitgekomen. De synonymie luidt thans als volgt:

MOORE l.c. ♂ (*Spatalia gemmifera*): Sik. — HAMPS., 1893, Moths 1: 169, ♂. — SCHAUUS l.c. ♂ (*bronacha*): W.-Java. — VAN EECKE, 1929, Zoöl. Meded. 12 (3—4): 172 ♂♀: Sikk.; Java. — GAEDE in Seitz, 1930, 10: 645, pl. 79d (*Spataloides*): Sik.; Java; Sum.; id. in Strand, 1934, Lep. Cat. 59: 167.

3. *Turnaca straminea* Rpke., 1943, Natuurhist. Maandbl. (Maastricht) 32: 103, f. 16a ♂, 16b (♂ genit.). In het Mus. Leiden bevinden

zich een aantal ♂ ♂ van deze soort als *T. acuta* Wlk., 1864, List 32 : 454, ♂ : Canara. Mogelijk is deze determinatie juist, daar zowel in de coll. Leiden als in de coll. Wageningen andere exx. ontbreken, die als ♀ ♀ van deze soort in aanmerking konden komen. Ik ben er echter niet zeker van, want de afbeelding van het *acuta* ♂ bij HAMPS., 1893, Moths 1 : 137, f. 81, toont een ex. met veel spitsere vvl., voorts heet het in de beschrijving : „forewing pale brown”. Ook GAEDE, 1930, in Seitz 10 : 618 zegt : „Vfl. graubraun”. Beide auteurs vermelden echter, dat er ook lichtere exx. voorkomen : f. *indica* Moore, en HAMPS. l.c. zegt, dat sommige ♂ ♂ de vvl. minder spits hebben dan andere. Daar ik de ♂ genitalen van mijn *straminea* afbeeld, zal het voor latere onderzoekers niet moeilijk zijn met zekerheid uit te maken of de hier geopperde synonymie juist is. De afbeelding van het *straminea* ♂ in mijn geciteerde publicatie is veel te donker uitgevallen.

4. *Pygaera angularis* Sn., 1895, Iris 8 : 128, ♂ (*Ichthyura*) : Sum. — VAN EECHE, 1929, Zoöl. Meded. 12 (3—4) : 174, pl. 13, f. 12 ♂ : Sum.; Java. — GAEDE, 1930, in Seitz 10 : 647, pl. 80h ♂ ; id. 1934, in Strand : Lep. Cat. 59 : 303. — ROEPKE, 1944, Natuurh. Maandbl. (Maastricht) 33 : 46 ♀, f. 29 ♀ : (*P. capucina*) W.-Java, Buitenzorg.

Dr C. O. VAN REGTEREN ALTENA, van het Leids Museum, vestigt mijn aandacht erop, dat de door mij als *P. capucina* l.c. beschreven soort klaarblijkelijk identiek is met *P. angularis* Sn. Ik ben het met hem eens, waarschijnlijk heeft een zekere mentale tekortkoming, die zich hier als oorlogsverschijnsel bij vele mensen deed gelden, ook mij in dit geval parten gespeeld. Mogelijk echter bestaat er tussen de exx. van Sumatra en Java een dusdanig kleurverschil, dat mijn naam ter aanduiding van de Javaanse subsp. kan blijven behouden. De exx. van Java zijn n.l. opvallend veel donkerder en zwakker getekend, echter kan een definitieve uitspraak pas plaats hebben, wanneer meer materiaal van verschillende localiteiten beschikbaar komt.

Meteen rijst de oude vraag, welke genus-naam geldig is, *Pygaera* Ochs. 1810, *Ichthyura* Hb. 1819 of *Clostera* Samouelle 1819. Zolang de resp. generotypen niet definitief zijn gefixeerd, en zolang niet vast staat of *Ichthyura* en *Clostera* synonymen zijn en welke van deze beide de prioriteit heeft, volg ik het voorbeeld van GAEDE l.c., die *Pygaera* gebruikt. Het kan echter zijn, dat met een verdeling van het oude genus *Pygaera* in subgenera, resp. in zelfstandige genera, de namen als *Ichthyura*, *Clostera* en enkele andere naar voren zullen komen.

5. *Brahmaea hearseyi* White, 1861, Proc. Ent. Soc. London : 26 : India. Btl. : 1881, Ill. etc. 5 : 62, pl. 95, f. 1 ♂ 2 (ok.) (*whitei*) : Darjiling. — HAMPS. 1893, Moths 1 : 31 ♂ : Mussoree, Sikkim, Burma. — MELL 1928, in Seitz 10 : 521, pl. 56c ♂ als *hearsi* [sic!] (subg. *Bramophthalma*) : Sik., Ass., Born., W.-China, M.-China, Z.-China. — DE JOANNIS, 1929, Ann. Soc. Ent. Fr. 98 : 528 : Tonk. — KALIS, 1934, Ent. Rundsch. 51 : 209 ♂ (*Bramophthalma hearseyi ardjoeno* n. ssp.) (rect. *ardjuno*!) : O.-Java, Ardjoeno. — DUPONT, 1937, Ent. Mededeel. Ned. Ind. 3 : 11 ♂, pl. 2, f. 2 ♂ (*hearseyi luchti* n. ssp.) : O.-Java, Blawan-Idjen. — TOXOPEUS, 1937, Zoöl. Mededeel. 20 : 183 ♂, f. 1 ♂, 2 (onderz.) : (*Brahmaea hearseyi celebica*) : M.- en N.-Celebes.

Deze soort is de meest Z.-O. representant van het waarschijnlijk phylogenetisch oeroude, archaisch getekende geslacht *Brahmaea* Wlk., dat een geheel op zichzelf staande, aparte familie, *Brahmaeidae*, vormt. Oorspronkelijk alleen van Continentaal Azië bekend, is dit merkwaardige insect thans ook van Borneo (MELL), Java (KALIS, DUPONT) en Celebes (TOXOPEUS)esignaleerd. Op Java zag ik het dier al $\pm$ 40 jaar geleden in een oude collectie. MELL l.c. plaatst de Z.-O.-Aziatische soorten van dit geslacht in een nieuw subgenus *Bramophthalma*, maar hij geeft hoegenaamd geen differentiële kenmerken op, misschien opdat latere onderzoekers ook nog iets te doen hebben! Sommige auteurs maken het zich wel erg gemakkelijk. KALIS l.c. promoveert *Bramophthalma* vervolgens tot apart genus, zo kweekt men gemakkelijk synoniemen! Nadat KALIS dit insect uit O.-Java als ssp. *ardjoeno* (rect. *ardjuno*) heeft beschreven, diagnoseert DUPONT hetzelfde insect van de Idjen nog eens als ssp. *luchti*, klaarblijkelijk van de beschrijving van KALIS niet op de hoogte. Ik denk, dat *luchti* gewoon als synoniem van *ardjoeno* is op te vatten, nog daargelaten, of de Java-vorm wel een aparte ssp. van de continentale *hearseyi* vormt, wat zonder behoorlijk vergelijkingsmateriaal niet met zekerheid is uit te maken. Het type-ex. van wijlen DUPONT is met diens verzameling te Wageningen terecht gekomen. De coll. Wageningen bezit nog een ♀ dezer soort, ook van de Idjen, leg. WEGNER. Het komt geheel met het ♂ overeen, alleen is de buitenrand van de vvl. iets sterker afgerond. De vlucht meet ongeveer 14 cm.

6. *Suana riemsdijki* Heyl., 1889, Bull. Soc. Ent. Belg.: XXV. In de C.R. de la Soc. Ent. de Belg., séance du 2 Febr. 1889, beschrijft HEYLAERTS deze soort naar enkele ♂♂ en ♀♀, gekweekt te Fort-de-Kock op Sumatra. SEITZ 10, VAN EECKE: Het. Sum., en COLLIER: Lep. Cat. 73, Lasioc., vermelden deze soort in het geheel niet. Op grond van HEYLAERTS' type-materiaal, aanwezig in het Mus. Leiden, kan men gemakkelijk vaststellen, dat deze soort identiek is met hetgeen gewoonlijk onder *S. concolor* Wlk. wordt verstaan. Dus men zou gevoegelijk *riemsdijki* als synoniem van *concolor* kunnen laten vervallen. Hierbij doet zich echter een moeilijkheid voor. Het is nl. mogelijk, dat dat, wat men onder *concolor* verstaat, een soortencomplex is, dat nader moet worden gesplitst. Eerst na afloop hiervan zal men met zekerheid kunnen zeggen of de naam *riemsdijki* geldigheid heeft en zo ja, aan welke sp. of ssp. hij moet worden toegekend. Voorlopig echter dient *S. riemsdijki* als zuiver synonym van *S. concolor* te worden opgevat.

7. *Actias selene miae* Tox., 1944, Dobutu Gaku-Iho (Treubia, hors série): 146, pl. 43 ♀ (subg. *Plectropteron*): Zuid-Smeroe, O.-Java.

Toen Prof. TOXOPEUS dit insect diagnoseerde in de Japanse editie van Treubia naar een ♀, heeft hij klaarblijkelijk niet opgemerkt, dat KALIS (1934, Ent. Rundsch. 51: 210) een ♂ van Djoenggo-Ardjoeno, O.-Java, als *Actias selene seitzi* beschreven heeft. Hiermede is het voorkomen van *Actias selene* in O.-Java voldoende gestaafd. In M.- en W.-Java, alsmede op Sumatra is dit insect tot nogtoe niet gevonden.

KALIS beschreef een ♂, TOXOPEUS een ♀. De beschrijvingen lopen uit de aard der zaak uiteen, vooral de afmeting van de oogvlek en de kleur van de voorvleugel-costa verschillen aanmerkelijk. Het is echter

mogelijk, dat deze verschillen op een zeker sexueel dimorfisme berusten, want het is weinig waarschijnlijk, dat op twee naburige bergen in O.-Java twee goed gescheiden subspecies van dit insect zouden voorkomen. De naam *A. selene seitzi* Kalis zou dus de prioriteit hebben. Het type-exemplaar van KALIS moet zich thans in de collectie VAN DELDEN te Brussel bevinden.

TOXOPEUS plaatst het insect in het subgenus *Plectropteron* Hutt., in navolging van Seitz 10 : 501 (1926). Dit kan m.i. niet juist zijn, omdat *selene* het typus generis van *Actias* is, gefixeerd door KIRBY, 1892, Syn. Cat. etc. 1 : 766. De fixatie van *A. luna* L. als typus generis door Hampson, 1893, Moths 1 : 13, is jonger en dus ongeldig.*)

8. *Bombyx (Lebeda) rotundata* Heyl., 1892, Ann. Soc. Ent. Belg. 36 : 7, ♂. HEYLAERTS beschrijft deze soort onder „*Bombyx*, groupe *Lebeda*”. Ik zag het type-exemplaar in het Mus. Leiden, een slecht behouden, maar zeer goed te herkennen ♂ van Buitenzorg. Hiermede is ongetwijfeld identiek *Metanastria aequizonata* Grünb., 1913, Ent. Rundsch. 30 : 104 ♂ : Java. De naam van HEYLAERTS heeft dus prioriteit, zodat de soort in de toekomst moet heten : *Metanastria rotundata* Heyl., verondersteld, dat de genus-naam zal blijken stand te houden. In het Brit. Museum zag ik een aantal ♂ ♂ van Sumatra, de soort komt dus zowel op Java als op Sumatra voor. Het ♀ schijnt nog onbekend te zijn, ik heb, behalve een serie ♂ ♂, een ♀ van de Patoeha, W.-Java, dat ik hiertoe reken. Het heeft een *Dendrolimus*-achtig uiterlijk. Ik kan mij moeilijk voorstellen, dat *hyrtaca* Cr., het typus generis van *Metanastria* en *rotundata* Heyl. e.a. congeneriek zouden zijn, en ik voorzie later een splitsing van dit genus. De Lasio-campiden-specialist der toekomst zal met meer soortgelijke moeilijkheden te doen krijgen !

Summary.

The author settles the synonymy of several Malayan Lepidoptera Heterocera as follows :

1. *Chadisra madena* Schaus = *Fentonia* (?) *orbifer* Hps.
2. *Spatalia bronacha* Schaus = *Spataloïdes gemmifera* Moore
3. *Turnaca straminea* Rpke. = *Turn. acuta* Wlk. ♂
4. *Pygaera capucina* Rpke. = *Pyg. angularis* Sn.
5. *Brahmaea hearseyi luchtii* Dup. = *Brahm. hearseyi ardjoeno* Kalis
6. *Suana riemsdijki* Heyl. = *Suana concolor* Wlk. (auct.)
7. *Actias selene miae* Tox. = *A. selene seitzi* Kalis.
8. *Bombyx (Lebeda) rotundata* Heyl. = *Metanastria aequizonata* Grünb. = *M. rotundata* Heyl.

Wageningen, Lab. voor Entomologie, Sept. 1949.

*) Zo juist krijg ik in handen : D'ALMEIDA 1943, Org. Mus. Para 3 : 123. Deze auteur pleit ervoor, dat *luna* L. de typus generis van *Actias* Leach is en *dianae* Hutton (= *selene* Hb.) de typus generis van *Plectropteron* Hutt. Hij beroept zich daarbij op de originele publicatie van HUTTON, 1846, Ann. Mag. Nat. Hist. 17 : 60, maar voert aan, dat GROTE en ROBINSON, 1868, Trans. Amer. Ent. Soc. : 74, hebben gezegd : *Tropaea* Hb., Wlk., p. 1260, *Actias* Leach (1815) should apparently be retained. The N. Amer. *A. luna* and the Asiatic *A. selene* are typical species”.